

LBRIS

We know
books

EPISCOPUL ERMUGHEN

Mângâiere la moartea celor dragi

Traducere din limba rusă
Gheorghiță Ciocoi

EDITURA DE SUFLET
București

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	5
Mângâiere la moartea celor dragi	7
Cuvinte de mângâiere	
<i>Povestiri. Pilde. Învățăături</i>	91

CUVÂNT ÎNAINTE

În mâinile tale, iubite cititorule, nu se află o carte obișnuită. Se poate spune că nu este doar o carte, cât un „balsam vindecător”, pregătit de-a lungul veacurilor din cele mai frumoase și minunate roade ale viețuirii creștine în credință, înțelepciune și sfințenie. Acest leac, de o tărie neasemănată, a vindecat nenumărate suflete rănite la pierderea unei persoane dragi. Înțelepciunea lui, aducătoare de tămăduire, se va revărsa și peste rana inimii tale...

Ce fel de carte este aceasta și de ce o numim „balsam”?

De mii de ani moartea ne provoacă suferință: războaiele, accidente, bolile, catastrofele curmă viețile oamenilor dragi – tați și mame, bunici, fii și fiice, miri, frați și surori, persoane iubite, vecini, colegi de muncă ori foști colegi de clasă. Nenumărate inimi se frâng și suferă de durere. Unde aflau ajutor oamenii în veacurile trecute? Cum făceau față durerii sufletești sfâșietoare, pierderii sensului existenței? Cum se izbăveau de simțământul vinovăției și de gândurile ce-i măcinau? Cum scăpau de deznădejde și, din amarul lor, de unde își luau putere pentru viață, cum își sprijineau copiii care sufereau?

Răspunsuri la toate aceste întrebări veți găsi în această carte. Toate sunt adresate oamenilor care s-au confruntat

Redactor: Diana-Cristina Vlad

Traducerea a fost realizată după lucrările în limba rusă: Episcop Ghermoghen Dobronravin, *Utešenje v smerti blizkikh serdŭ*, Sannkt Petersburg, 1902 și *Skazki, legheñdi, prŭci*, Kiev, 2018.

© Editura de Suflet, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ERMOGHEN, episcop

Mângâiere la moartea celor dragi / episcopul Ermoghen; trad. din lb. rusă de Gheorghită Ciocoi – București: Editura de Suflet, 2026
ISBN 978-606-8633-81-7

I. Ciocoi, Gheorghită (trad.)

cu moartea celor apropiați, într-un limbaj accesibil omului de astăzi.

Cartea este alcătuită din două părți, fiecare dintre ele fiind, în felul ei, neprețuită. În prima parte a cărții se regăsesc cuvintele alese ale episcopului Ermoghen Dobronravin – *Mângâiere la moartea celor dragi*. Acestea sunt rodul unor îndelungi reflecții asupra vieții și morții, după pierderea soției iubite pe când era preot, precum și a unei vaste experiențe de tămăduire a sufletelor îndoliate. În partea a doua, sunt adunate pilde, povestiri și învățături despre viață și moarte și, mai ales, despre sensul existenței. Din păcate, numele autorilor acesteia s-au pierdut, însă lucrarea lor a devenit un adevărat reper pentru generații întregi pe calea către înțelegerea Adevărului.

Vladimir, Mitropolit de Omsk și Taurida

MÂNGÂIERE LA MOARTEA CELOR DRAGI

Nu... Orice i-ai spune inimii, ei îi este firesc să jelească pierderea celor apropiați; oricât ai încerca să-ți oprești lacrimile, ele curg fără voie ca un pârau deasupra mormântului în care este ascunsă țărâna înrudită cu noi, neprețuită pentru noi. Este adevărat că prin lacrimi nu se poate întoarce ceea ce a luat mormântul, tocmai de aceea lacrimile curg ca un pârau, pentru că din mormânt nu există întoarcere...

Eu, de pildă, am pierdut pe cineva apropiat, căruia i-am cunoscut bine viața. Cum să nu plâng când îmi amintesc că aici, în mormânt, este îngropată toată fericirea mea, că aici s-au ascuns cele mai mari bucurii ale mele, cele mai dulci nădejdi? Mut este acel grai, atât de dulce și mângâietor, cu care aveam convorbiri și la ceasurile de bucurie, și în clipele de întristare; s-a stins acea suflare care respira o singură dragoste față de mine, iar acea mână gîngășă, care mă ocrotea cu atîta grijă, care cu atîta bunăvoință și iubire îmi făcea mereu bine, s-a răcit – pentru totdeauna... Cum să nu curgă lacrimile? Pot oare să nu plâng când îmi închipui că această frunte, în care odinioară se vădea cugetul cu atîta putere, va sluji drept hrană

viermilor; că această inimă, care fremăta de viață și iubire, va deveni pradă putrezirii? Și sârmanul om ce nu face, la ce nu recurge, numai ca să-și ușureze durerea inimii?! Dar, vai!... totul este zadarnic.

Numai în lacrimi, aproape numai în lacrimi, își poate găsi omul o oarecare mângâiere, și numai ele, aproape numai ele, ușurează întrucâtva greutatea inimii, pentru că odată cu lacrimile, picătură cu picătură, se scurge toată arsura durerii sufletești, tot veninul bolii inimii...

Auzim îndemnul: „Nu plânge, nu fi laș!” Dar aceste vorbe nu sunt plasture pentru răni, ci adesea aduc inimii răni noi. „Nu fi laș!” – dar cine va spune că Avraam a fost laș când și el a plâns, a jelit pentru soția sa Sarra, care a trăit 127 de ani? A fost oare laș Iosif? Și el a plâns pentru tatăl său Iacov, și nu o zi, nu două, ci șaptezeci de zile. Cine va spune că a fost laș Sfântul Rege David? Ascultați cât de amar plânge el la vestea morții fiului său Abesalom: „O, fiul meu Abesalom, Abesalom, fiul meu! Mai bine muream eu în locul tău! Abesalom, Abesalom, fiul meu!” (*II Regi* 18, 33).

Fiecare mormânt al unui om vrednic este întotdeauna stropit cu lacrima iubirii celei pline de întristare. Însuși Mântuitorul, Care a răbdât până la capăt suferințe nespuse de grele pe Cruce, deasupra rămășițelor prietenului Său Lazăr, S-a tulburat cu duhul și a lăcrimat. A plâns El, Stăpânul vieții și al morții, a plâns tocmai când venise la mormântul prietenului Său cu scopul de a-l învia din morți... Iar noi, oamenii neputincioși, să ne ținem lacrimile la despărțirea de cel drag inimii? Să ne oprim suspinele în pieptul strâns de durere? O, aceasta este cu neputință, este potrivit firii noastre! Nu, dați-ne o inimă de piatră –

și atunci nu vom plânge – sau nu ne împiedicați să vărsăm lacrimi!...

Toate acestea sunt adevărate. Eu nu pot, nu îndrăznesc să vă osândesc lacrimile; sunt chiar gata să-mi amestec lacrimile cu ale voastre: înțeleg bine că unde este comoara voastră, acolo este și inima voastră (*v. Matei* 6, 21); știu, din propria experiență, cât de greu, nespuse de greu, este să arunci, la despărțire, o mână de pământ pe mormântul celui drag...

„Plâng și mă tânguiesc când gândesc la moarte și văd în morminte frumusețea noastră cea zidită după chipul lui Dumnezeu zăcând: grozavă, fără mărire și fără chip” (*Stihira* 1 de la slujba înmormântării a Sfântului Ioan Damaschin). Dar, oricât de firesc ar fi să plângem pentru cei adormiți apropiați nouă, totuși această durere trebuie să aibă o măsură. Altfel stau lucrurile cu păgânii: ei plâng, și plâng uneori fără mângâiere, pentru că nu au nădejde. Dar creștinul nu este păgân: lui îi este și chip rușinos, și păcătos să plângă pentru cei morți fără nici o mângâiere și alinare.

„Fraților, despre cei ce au adormit, nu voim să fiți în neștiință, ca să nu vă întristați, ca ceilalți, care nu au nădejde” (*I Tesaloniceni* 4, 13), spune apostolul tuturor creștinilor. Ce poate, așadar, să ușureze această întristare a creștinului? Unde este pentru el acest izvor de mângâiere și de alinare? Să cercetăm pricinile care ne fac să vărsăm lacrimi deasupra țărânilor celor apropiați, și Dumnezeu ne va ajuta să găsim acest izvor.

Așadar, pentru ce plângem la despărțirea de cel drag inimii? Mai întâi și mai presus de toate, pentru faptul că el a încetat să mai trăiască împreună cu noi pe acest pă-

mânt. Dar priviți fără părtinire și judecați la viața noastră pământească.

„Deșertăciunea deșertăciunilor – toate sunt deșertăciune! Ce folos are omul din toată truda lui cu care se trudește sub soare?” (*Ecclesiastul* 1, 2-3). Cine a vorbit atât de rău despre viața de aici? Nu cumva vreun prizonier, care, dintr-o temniță îngustă, nu vede nimic în afară de lanțurile grele ce-i sfâșie trupul? O astfel de viață cui îi este plăcută? Și iată, nu cumva el este cel care face să răsunе bolțile temniței cu acest strigăt lipsit de mângâiere: „Deșertăciunea deșertăciunilor – toate sunt deșertăciune”? Nu, nu el!

Poate un bogat, care, din împrejurări neprevăzute, a căzut într-o sărăcie, sau un sărac, care, în ciuda tuturor ostentelilor și strădaniilor sale, aproape moare de frig și de foame? Nu, nici un astfel de om!

Poate un om ambițios înșelat, care și-a aferosit toată viața pentru a se ridica în societate cu câteva trepte mai sus și care, după trude și osteneli zadarnice, se vede și mai puțin respectat decât înainte, când lucra în chip nobil? O, nu, nu; nici un astfel de om!

Cine este, așadar, acest nefericit cu o vedere atât de întunecată asupra lumii? Acesta este Solomon: un rege, și ce rege! Ce îi lipsea pentru o viață fericită? Înțelepciunea? Dar cine a fost mai înțelept decât acela căruia îi erau cunoscutе și alcătuirea pământului, și lucrările stihilor, și curgerea timpului, și așezarea stelelor, și însușirile animalelor, și gândurile oamenilor... și tot ce este ascuns și ce este vădit?! Bogăția? Dar cine ar fi putut fi mai bogat decât acela căruia întreaga lume, și pământul, și marea, îi aduceau cele mai alese comori, care avea și aur, și

argint, și averile regilor și ale țărilor?! Slava sau măreția? Dar ce nume a fost mai vestit decât numele regelui lui Israel, care stăpânea nenumărați supuși?! Desfătarea de bunurile vieții? Dar iată ce spune despre sine: „Și tot ceea ce doreau ochii mei nu am dat la o parte și n-am oprit inima mea de la nici o veselie, căci inima mea s-a bucurat de toată osteneala mea, și aceasta mi-a fost partea din toată munca mea” (*Ecclesiastul* 2, 10)! Cui i s-ar fi părut că o asemenea viață fericită și lipsită de griji ar putea deveni apăsătoare? Și totuși omul căruia i-a fost dat să stăpânească toate bunurile pământești și să guste toate desfătărilor vieții – acest om, după ce a încercat toate, a spus despre viață: „Deșertăciunea deșertăciunilor – toate sunt deșertăciune! Ce folos are omul din toată osteneala sa, cu care se ostenește sub soare?”

Sau un alt rege, Sfântul David. Tronul lui strălucește de aur, iar el, în mijlocul strălucirii, strigă: „Rănită este inima mea și s-a uscat ca iarba; că am uitat să-mi mănânc pâinea mea” (*Psalmii* 101, 5); „Că cenușă am mâncat, în loc de pâine, și băutura mea cu plângere am amestecat-o” (*Psalmii* 101, 10). Diadema lui împărătească strălucește de pietre prețioase; iar din pieptul său, acoperit de strălucirea slavei și a măreției, izbucnește strigătul: „Făcutu-s-a inima mea ca ceara ce se topește în mijlocul pântecelui meu” (*Psalmii* 21, 15-16). Palatul lui este din cedru și chiparos, dar și acolo ușile sunt deschise pentru întristare, și iată, din adâncul bogatelor palate se aud suspine: „Ostenit-am întru suspinul meu, spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda” (*Psalmii* 6, 6).

Astfel suspinau din pricina greutății vieții chiar cei mai fericiti dintre oameni; ce să mai spunem despre aceia că-

rora le-a fost dat, de-a lungul întregii vieți, să poarte crucea grea a încercărilor?!

Răbdător a fost prorocul Ieremia în mijlocul prigonirilor și jignirilor pe care le îndura din toate părțile, ca muștrător al minciunii și al nelegiuirii; și totuși au fost clipe când și acest pătimitor plin de răbdare striga: „De ce este așa de grea boala mea și de ce rana mea este așa de greu de vindecat, încât nu suferă doctorie? Oare vei fi Tu pentru mine ca un izvor amăgitor și ca o apă înșelătoare?” (*Ieremia* 15, 18); „Vai de mine, mamă, că m-ai născut să fiu om de ceartă și de pricină pentru toată țara! Nimănui n-am dat cu dobândă și nici mie nu mi-a dat nimeni cu dobândă, și tot mă blestemă toți” (*Ieremia* 15, 10).

Dar Iov, această minunată pildă de tărie și mărinimie în necazuri?... Fără să vrei, te minunezi când auzi cum Îl binecuvântează pe Dumnezeu chiar în ziua în care toate turmele lui pier și toți copiii lui își sfârșesc zilele sub dărâ-măturile casei... Ce nenorocire și ce mărinimie sufltească! Dar pentru Iov parcă nici aceasta nu este îndeajuns: iată, trupul îi este acoperit de bube urât mirositoare din tălpi până în creștet; apoi se ivește soția, tovarășa vieții sale, și îl îndeamnă la deznădejde; se arată prietenii lui, parcă numai să-l tulbure și mai mult... Dumnezeul meu, Dumnezeul meu! Câte săgeți într-o singură țintă! Câte necazuri pe un singur om!... Și Iov, totuși, Îl binecuvântează pe Dumnezeu. Ce putere neobișnuită a duhului! Ce răbdare uimitoare! Dar omul nu este piatră: au fost clipe când și acest suflet de diamant se spărgea de durere; au fost clipe când însuși Iov, acoperit de bube, șezând pe gunoi, striga cu amărăciune: „Piară ziua în care m-am născut și noaptea care a zis: un prunc de parte bărbătească s-a zămislit!

De ce n-am murit când eram în sânul mamei mele? Și nu mi-am dat duhul, ieșind din pânțele ei?” (*Iov* 3, 3; 11); „Dacă mă culc, zic: Când va veni ziua? Dacă mă scol, mă întreb: Când va veni seara? Și sunt năpădit de fel de fel de arătări până la asfințit” (*Iov* 7, 4).

Și noi, privind fără părtinire la zilele noastre, nu vom spune uneori împreună cu Iov: „Oare omul pe pământ nu este ca într-o slujbă ostășească și zilele lui nu sunt ca zilele unui simbriaș?” (*Iov* 7, 1). Iată, se naște omul – și în clipa în care mama nu mai ține minte durerea, de bucurie că om s-a născut în lume, prima salutare a acestui oaspete pământesc către pământ este un strigăt amar de neputință, ca un reproș profetic pentru necazurile pe care i le pregătește... Iată, se apropie de moarte, și ce se întâmplă? Cu un geamăt greu de istovire își ia rămas-bun de la pământ, parcă muștrându-l pentru nenorocirile trecute... Iar după început și sfârșit se poate ușor judeca întreaga viață. Căci cine a trăit și nu s-a întristat, cine a trăit și nu a vărsat lacrimi?

Unul îi pierde pe cei apropiați și dragi inimii, altul suferă pentru cinste și slavă, altul are mulți vrăjmași și zavis-titori, altul geme de boală, un altul suspină din pricina tulburării din familie și își plânge sărăcia... Cutreierați întreaga lume, dar unde veți găsi un om care să fie pe deplin fericit? Căutați zile, căutați nopți, și nu-l veți găsi nicăieri. Chiar dacă s-ar afla un astfel de om, teama ca, în timp, împrejurările lui fericite să nu se schimbe nu este oare pentru inima lui un vierme iubitor de sânge? Dar despre frica de moarte, care mai devreme sau mai târziu va curma fericirea lui pământească? Dar ia priviți conștiința, lupta launtrică cu patimile!

Iată viața noastră pe pământ! Aici nu e bucurie fără în-
tristare, nu există fericire fără necazuri. Pământul nu este
iad, unde se aud numai strigăte de deznădejde și scrâșnire
a dinților, dar nici Rai, unde răsună numai cântări de bu-
curie și fericire. Ce este, așadar, viața noastră pe pământ?
Acum – un loc al surghiunului, unde toată făptura împre-
ună cu noi suspină și împreună-pătimizește până în ziua de
astăzi. De aceea, străduindu-vă să vă înconjurați numai de
bucurii, mai devreme sau mai târziu se va auzi glasul: „Voi
înmulți mereu necazurile tale” (*Facerea* 3, 16).

Străduiți-vă să spuneți sufletului vostru: mănâncă, bea
și veselește-te; dar va veni vremea și se vor adevăra în fapt
cuvintele lui Dumnezeu: „Blestemat va fi pământul pen-
tru tine! Cu osteneală să te hrănești din el în toate zile-
le vieții tale!” (*Facerea* 3, 17). Semănați în jurul vostru
trandafiri ai fericirii, dar va veni timpul și vor apărea spini
ascuțiți. Bucurați-vă de prospețimea puterilor voastre,
admirați sănătatea înfloritoare și, în nădejde amăgitoare,
adăugați întru visările voastre zile la zile, ani la ani, dar va
bate ceasul, și voi, înșelați de visele dulci, veți auzi cu du-
rere glasul – în noaptea aceasta ți se va cere sufletul; pă-
mânt ești și în pământ te vei întoarce (v. *Luca* 12, 20; *Fa-
cerea* 3, 19).

Ce este viața noastră pe pământ? Este o școală în ca-
re suntem educați pentru cer. Oare numai bucurii sunt
într-o școală? Uneori este plăcut să-ți amintești de viața
de la școală după ce o termini; dar oare a fost întotdeauna
veselă, în acel timp când eram elevi? Griji, osteneli, supă-
rări – cine nu ține minte?! Și cine, fiind în școală, nu gân-
dea și nu visa: „Ah, când se vor sfârși oare lecțiile, când voi
ajunge să fie liber?...”

Ce este viața noastră pe pământ? Un câmp de lup-
tă pentru un război neîncetat cu vrăjmașii, și cu ce
vrăjmași... Unul mai crud și mai viclean decât altul: când
ne urmărește viclenia unui prieten perfid sau răutatea
unui dușman sălbatic, când trupul pofteste împotriva du-
hului, când „potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind
ca un leu, căutând pe cine să înghită” (*1 Petru* 5, 8). Iar cât
timp ține războiul, nu poate fi pace.

Ce este viața noastră pe pământ? Este un drum spre
patria noastră, și ce drum... Există drumuri largi și nete-
de; dar ferească Dumnezeu să pășești și să mergi pe ace-
ste drumuri: sunt primejdioase, duc la pierzare! Nu, nu un
 asemenea drum este rânduit pentru creștin de la pământ
la cer; ci un drum îngust, plin de spini, un drum pe care
sunt hățișuri după hățișuri, munți după munți, pietre du-
pă pietre, spini după spini..., unde nu o dată bunul călă-
tor va suspina din inimă, nu o dată se va scălda în sânge și
lacrimi...

Ce este viața noastră pe pământ? Este o mare, și ce ma-
re... Nu una liniștită și luminoasă, pe care uneori este plă-
cut să o privești și să te desfătezi de ea; nu, este o mare
fremătândă, o mare involburată de furtuna nenorociri-
lor, unde barca firavă – sufletul nostru – este amenințată
neconținut de primejdii, când de la vârtejurile patimilor,
când de la valurile năvalnice ale calomniei și năpastelor; și
ce s-ar alege de ea dacă nu ar avea cârma credinței și anco-
ra nădejdi?...

Așadar, iată ce înseamnă viața noastră pe pământ!
Judecați fără părtinire: pentru ce plângem atât de nemân-
gâiați la despărțirea de cel drag inimii noastre? Pentru
faptul că el a încetat să mai trăiască pe acest pământ... Ce